

การพัฒนากระบวนการทันตกรรมตามความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมในผู้สูงอายุ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
ณรงค์ฤทธิ จันทวงศ์ กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ระบบบริการทันตกรรมในผู้สูงอายุ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเสื่อมถอยของประสิทธิภาพร่างกาย โดยสุขภาพช่องปากเป็นส่วนหนึ่งของสุขภาพร่างกายที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับสุขภาพทั่วไปอย่างมาก รูปแบบของการให้บริการทันตกรรมในผู้สูงอายุในปีที่ผ่านมายังไม่ชัดเจน กลุ่มงานทันตกรรมจึงพัฒนารูปแบบโดยการจัดบริการตามความจำเป็น และความต้องการบริการทันตกรรมในผู้สูงอายุ จึงได้ทำการวิจัยความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมในผู้สูงอายุ ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางมาปรับใช้ เนื่องจากตำบลหนองแก้วมีประชากรผู้สูงอายุจำนวนมาก และเป็นพื้นที่ที่มีการจัดบริการในรูปแบบของ PCC

จากการศึกษาความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด พบว่าผู้สูงอายุต้องการบริการทันตกรรม ร้อยละ 78.2 การบริการทันตกรรม ที่ต้องการรับบริการ คือ ถอนฟัน ใส่ฟันเทียม และตรวจสุขภาพช่องปาก ตามลำดับ โดยต้องการไปรับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ร้อยละ 58.9 ช่วงเวลาที่สะดวก คือ เวลา 08.00-12.00 น. ร้อยละ 99.1 ส่วนความจำเป็นในการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ คือ ขูดหินน้ำลาย ถอนฟัน ใส่ฟันเทียมฟันบน ใส่ฟันเทียมฟันล่าง ใส่ฟันเทียมทั้งปาก และอุดฟัน ตามลำดับ ทั้งความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกัน จึงควรจัดให้มีการบริการทันตกรรมพื้นฐานในชุมชนทั้งขูดหินน้ำลาย ถอนฟัน อุดฟัน และใส่ฟันเทียม ทั้งนี้ต้องดูความต้องการของผู้สูงอายุร่วมด้วย ก่อนทำการรักษา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ควรมียุทธศาสตร์เพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุ
2. เร่งพัฒนาศักยภาพการบริการทันตสุขภาพ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้ครบวงจรทั้งส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสภาพของโรคในช่องปาก

ผลการพัฒนาระบบ

1. พัฒนาระบบเข้าถึงบริการ

1. ทันตแพทย์ออกเวียนให้บริการที่ รพ.สต. เดือนละ 1 ครั้ง
2. ทันตแพทย์ออกเวียนให้บริการที่ รพ.สต. แม่ข่ายเดือนละ 2 ครั้ง
3. เน้นให้การรักษาเบื้องต้นในกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบ
4. มีระบบปรึกษาทาง line application และระบบส่งต่อแบบ green chanel เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบริการ

2. พัฒนารูปแบบการดำเนินงานทันตกรรมในผู้สูงอายุ โดยการจัดอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุและ จัดทำแนวทางในการให้บริการผู้สูงอายุ

3. ปัญหา/อุปสรรค แนวทางการแก้ไข

1. ผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบที่ไม่สามารถควบคุมโรคได้ แต่มีความต้องการและจำเป็นต้องรักษา เช่น ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ ก็ไม่สามารถให้การรักษาที่ รพ.สต. ได้

แนวทางการแก้ไข คือ ส่งตัวรักษาต่อที่โรงพยาบาล

2. ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องมารับการรักษาแต่ไม่มารับการรักษา

แนวทางการแก้ไข คือ ทันทบบุคลากร และ อสม. ออกเยี่ยมบ้าน

แนวทางรับส่งต่อ

มีการรับส่งต่อ 2 แบบ ดังนี้

1. รับส่งผู้ป่วยจาก รพ.สต. ถึง โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.1 ผู้ป่วยโรคทางระบบมารับบริการทันตกรรมที่ รพ.สต. เป็นการรักษาที่เกินขอบเขตของทันตภิบาลที่อยู่ รพ.สต. ทันตภิบาลทำการนัดเพื่อมาพบทันตแพทย์ที่จะออกมาให้บริการที่ รพ.สต.

1.2 ผู้ป่วยที่มาใช้บริการซึ่งเป็นงานที่เกินขีดความสามารถที่จะให้บริการได้ หรือรายที่มีความประสงค์ที่จะมารับบริการที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ทันตภิบาลก็จะเขียนใบส่งต่อ พร้อมกับรายงานเคสผ่านไลน์แอปพลิเคชัน

2. รับส่งผู้ป่วยจาก โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ถึง รพ.สต.

เมื่อทำการรักษาผู้ป่วยที่ รพ.สต. ส่งมารักษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางโรงพยาบาลก็จะเขียนบันทึกการรักษาให้กับผู้ป่วย พร้อมทั้งมีการรายงานผ่านไลน์แอปพลิเคชันให้ทันตภิบาลที่อยู่ รพ.สต. ได้รับทราบและออกเยี่ยมบ้านต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การทำงานเป็นทีม ทันตบุคลากร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ อสม.
2. ประสานงานอย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสื่อสาร
3. ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่

แนวทางการพัฒนา ปี 2561

1. พัฒนาศักยภาพของทันตบุคลากร และ อสม. เพื่อการดูแลต่อเนื่อง การดูแลที่บ้าน
2. พัฒนาระบบการรักษาใน รพ.สต. การดูแลต่อเนื่อง การดูแลที่บ้าน ระดับบุคคล ครอบครัวให้เหมาะสมตามบริบท
3. เพิ่มการรักษาทันตกรรมเฉพาะทาง เช่น ฟันปลอมใน รพ.สต.

ความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมในผู้สูงอายุ ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด

ณรงค์ฤทธิ์ จันทวงศ์ กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross – sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมืองร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองแก้ว และเป็นผู้ที่ได้รับการตอบแบบสัมภาษณ์และตรวจสุขภาพช่องปากระหว่างเดือน พฤศจิกายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2559 จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยคือ แบบสำรวจความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบไปด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1-3 เป็นแบบสัมภาษณ์มีข้อคำถามให้เลือกหรือให้ระบุ ทำการสัมภาษณ์โดยทันตภิบาลหรือทันตแพทย์ และ 4) ความจำเป็นรับบริการทันตกรรม เป็นแบบสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ ตรวจสอบโดยทันตภิบาลหรือทันตแพทย์อาศัยแสงจากไฟฉาย ไม่ใช้เครื่องมือทางทันตกรรม แบบตรวจนี้ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 6 ทำการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณานำเสนอค่า การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และค่าต่ำสุดค่าสูงสุด

ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุเพศชาย ร้อยละ 36.8 เพศหญิงร้อยละ 63.2 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 57.2 ผู้สูงอายุต้องการบริการทันตกรรม ร้อยละ 78.2 การบริการทันตกรรมที่ต้องการรับบริการ คือ ถอนฟัน ใส่ฟันเทียม และตรวจสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 34.2 25.6 และ 19.2 ตามลำดับ โดยต้องการไปรับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ร้อยละ 58.9 ช่วงเวลาที่สะดวก คือ เวลา 08.00 – 12.00 น. ร้อยละ 99.1 ส่วนความจำเป็นในการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ คือ ขูดหินน้ำลาย ถอนฟัน ใส่ฟันเทียมฟันบน ใส่ฟันเทียมฟันล่าง และอุดฟัน ร้อยละ 67.1 33.6 31.8 30.4 และ 3.9 ตามลำดับ อีกทั้งยังพบผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมฟันบนและฟันล่าง ร้อยละ 12.9 การตรวจรอยโรคในช่องปาก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่พบรอยโรคในช่องปาก ร้อยละ 98.2

จากผลการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่าทั้งความจำเป็นและความต้องการบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องกัน จึงควรจัดให้มีการบริการทันตกรรมพื้นฐานในชุมชนทั้งขูดหินน้ำลาย ถอนฟัน อุดฟัน และใส่ฟันเทียม และควรจัดรณรงค์ให้ผู้สูงอายุและประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพช่องปาก เพื่อสุขภาพช่องปากที่ดีต่อไป

คำสำคัญ: บริการทันตกรรม, ความต้องการทำฟัน, ความจำเป็นต้องทำฟัน, ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ควรมียุทธศาสตร์เพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุ
2. เร่งพัฒนาศักยภาพการบริการทันตสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้ครบวงจรทั้งส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพของโรคในช่องปาก

แนวทางพัฒนาที่ได้จากการศึกษา

5. ทันตแพทย์ออกเวียนให้บริการที่ รพ.สต. เดือนละ 1 ครั้ง
6. ทันตแพทย์ออกเวียนให้บริการที่ รพ.สต. แม่ข่ายเดือนละ 2 ครั้ง
7. เน้นให้การรักษาเบื้องต้นในกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

4. การทำงานเป็นทีม ผู้วิจัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. และผู้สูงอายุ
5. ประสานงานอย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสื่อสาร
6. ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่